

cega mladega zajca ali jerebico ali kacega družega tiča, da lisica, kedar jo priganja lakota, se tudi prikrade k hišam in vkrade perutnino. Al škoda, katero nekatere teh živalic sem ter tje napravijo, je le mala, in ne vredna primerjanja s koristjo, katero vse one živalice napravijo s pokončevanjem škodljivih mrčesov in miši. Vendar se pa za ohranitev teh koristnih živali nič ne stori in najemniki lova še celó plačujejo strelca še celó taci živali, katere lovu nič ne škodujejo.

Zajec napravi stokrat toliko škode in mnogokrat še več, kar je vreden, med tem, ko sova in jež lovu nič ne škodujeta in vendar te koristni živali lovec preganja. Če pa podlasica, dihur, sokol, vrana in krokar tje in sem kako jerebičico ali škrljanca pojedó, tako pa tudi na milijarde poljskih miši in škodljivega mrčesa pokončajo.

Pridni opazovalci so se prepričali, da dihur na dan 40 do 50 miši, podlasica ravno toliko, sova 15 do 20, vrana, krokar in sokol po 10 do 15, in jež ravno toliko, če ne več miši pokončá. Ako računimo le 200 dni v letu, v katerih morejo te živalice miši pokončavati, najdemo to-le:

dihur pokončá primeroma	9000 miši,
podlasica „ „	9000 „
sova „ „	3400 „
vrana „ „	2400 „
krokar „ „	2400 „
sokol „ „	3000 „
jež „ „	3000 „
lisica „ „	4000 „

Vkup 356000 miši.

Na leto pokončá toraj poprečno ena teh živalic 4450 poljskih miši, tu se ve še niso štete one, katere podlasica, dihur, jež i. d. pozimi pri skednjih in pohištvi vjame in poje. Ako računimo, da je v gozdih in gozdičih enega okraja le 20.000 vran, krokarjev, sokolov, sov, lisic, dihurjev, podlasic in ježev, in vsaj toliko se jih lahko šteje, če se le preveč ne preganjajo, bomo našli, da te živali na leto blizo 100 milijonov poljskih miši in zraven še neizmerno veliko ogercev ali ličink in družega mrčesa pojedó. Po vsem tem se lahko trdi, da te in njih zarod na leto eno milijardo miši pokončajo.

V taci gozdnatih krajih se tudi ne sliši govoriti o mišji zjedini, toliko huja je pa ta nadloga v ne gozdnatih ravninah Ogerskih.

Zdaj pa pogledimo po naši Avstriji. Kje najdemo lepo doraščene gozde, kje gozdiče visocega drevja, kje so prvotni gozdi nekdanje gozdnate dežele Sedmograške? Kje se te pri gospodarstvu natore silno potrebne živali, pokončevalci mrčesa varujejo? Zalibog, nikjer! razun morebiti v onih delih Karpat, v katere še noben človek ni prišel. Zarad tega se je k pomanjkanji lesa in h klimatičnim nesrečam ali uimam še pridružila ta nadloga, da miši napravljajo jako veliko škode, katere tudi trud najumnejših gospodarjev ne more odvrniti.

„Kärnt. Bl.“

Zmečkanje, maščenje ali drozganje grozdja ob trgatvi.

Spisal Rihard Dolenec, vodja deželne vinorejske šole na Slapu pri Vipavi.

(Dalje in konec.)

V Vipavi masté izvzemši le malo vinorejcev, z nogami. Delavec obleče pri maščenju kratke hlačice, podobne onim za kopanje namenjenim. Pred delom si še noge opere, in hajd v z grozdem napolnjeno, 4 in še več čevljev globoko kad ali bedenj. O Vipavci!

kako dalječ ste vendar za drugim vinorejskim svetom? Pomislite, kako počasi gré tako maščenje izpod rok! Pomislite pa tudi, kako s tem maščenjem snažnosti, glavnemu pogoju umnega kletarstva vstrezate! Marsikdo me bode zavrnil: saj si mastilci pred maščenjem noge operejo, so toraj snažni, in ako že kaj nesnažnega v mošt pride, saj vrže med kipenjem zopet vse iz sebe. Al tak vgovor ne veljá, naj si tudi mastilci noge operejo, dobro operejo, vendar to se ne more odvrniti, da bi se pri maščenju ne potili. Človeški, kakor tudi vsak živalski pot, ima v sebi različne, tudi amonijakalične soli v raztopljenem stanu; kar je pa v moštu raztopljenega, to ostane raztopljeno tudi v vinu, kajti le neraztopljene trde stvari more kipenje iz mošta izbacniti.

Kako pogubljev je za vino amonijak, kako pogubljive vse njegove zveze, soli itd., uči nas gotovo dobro popolnoma dognana resnica, da se lahko največi sod vina z eno samo kapljico scavnice dočest uniči. Pa ne le vsled potenja pride lahko amonijak v mošt, ampak še po drugi poti, in po tej v veliko večji meri. Nočem je omeniti, zadostuje naj, da rečem: le nekoliko naj bodo delalci — mastilci — z gospodarjem nezadovoljni, le skušajo naj temu klubovati — koj je najdena. In potem naj se človek čudi, ako se marsikako, po grozdju soditi, dobro vino, vendar-le pokazi. Prva stopinja, katero morajo toraj Vipavski vinorejci storiti, ako hočejo napredovati v kletarstvu, je gotovo ta, da zavržejo vsi maščenje z nogami, ter manjši po mastilnih kadica, večji pa po grozdnih mlinih sežejo. Da se bode drugo lože zgodilo, to je, da ne bode treba večim posestnikom mline še le bog vedi od kod naročevati — in to znabiti za drag denar — sklenil je pisatelj teh vrstic take mline domá izdelovati, ter jih po najnižji ceni oddajati. Dobička pri tem noče iskati nobenega, ker mu je vstrezno, da le Vipavsko kletarstvo enkrat napredovati prične. Kdor si toraj mastilen mlin želi, oglasi naj se brž ko mogoče pri pisatelju na Slapu, da bode vedel, koliko jih napraviti.

Potreba živinskih sejmov v Lescah.

Z Gorenskega 17. julija.

V 24. listu letošnjih „Novic“ priporoča g. Luka Porenta napravo sejma za čebele v Lescah prve dni meseca avgusta. Hvale vredna je ta misel in vsem Gorenskim čebelarjem prav po godu. Ravno tako potrebni, in skoraj še bolj, se nam zdé nekateri sejmi za živino v tem kraju, ki jih zeló pogrešamo. Znano je, da naša Gorenska živina povsod dobro stori, kamor se prežene in prepelje. Dozdaj so imeli Poljanci, Korošci in drugi kupci navado, da so hodili po vaséh od hiše do hiše popraševati: „ali imate kako kravo ali voliča na prodaj?“ Kar pa so napravili v Kranji vsak pondeljek živinske sejme, kupcev ni več na Gorenško, in živina nam ne gré izpod rok. Kupci hodijo le rajši v Kranj, nam pa je predaleč živino doli goniti, zlasti ker se ni zanesti, da bi bilo vsak pondeljek dosti kupca. Potem se posili, da daj živino na pol zastonj, ali jo goni pa nazaj; in tako imaš veliko škodo, ker zapraviš čas in denar, in živina se zeló vtrudi. Zato bi nam bili živo potrebni nekateri sejmi za živino govejo in konjsko. Najpripraviš kraj bi bil pač v Lescah; Radoliški sejmi niso tega imena vredni. Ondotnemu srenjskemu zastopu očitajo, da se kaj malo poganja za povzdigo trštva, kupčije in sploh občnega blagostanja, in tudi prostora za živino nimajo. Napravili naj bi se po naših mislih kaki 4 sejmi; prvi pred pustom, morda na sv. Valentina dan, na debeli četrtek ali pustni pondeljek; drugi meseca

majnika okoli sv. Janeza Nep. ali sv. Urbana, predno gré živina na planine; tretji prve dni meseca avgusta s čebelarskim združen; in poslednji meseca oktobra po roženkranski nedelji ali okoli sv. Uršule, ko je živina spet že vsa domá s planin. Naj to reč poprimemo in doženejo Leščani sebi in vsem Gorenskimi živinorejcem v prid. Priporočamo to zadevo prav živo županu g. Brence-tu, g. Legat-u, g. Avsenek-u in drugim veljavnim možem, ter tudi sosednjim občinam. Leščanom železnica in lega sploh zlato roko ponuja; le urno se zite po njej!

Slovstvene stvari.

O slovensko-nemškem delu Wolfovega slovarja.

Že 16. aprila 1861 je deželni zbor Kranjski enoglasno sklenil, da vzame v svoje področje, da se zadovoli naredbi §. 26 oporoke rajncega knezoškofa Wolfa, katera pravi, da se ima za stroške njegove zapuščine slovensko-nemški slovar brez odloga natisniti. — Tudi po končani zapuščinski obravnavi je Ljublj. knezoškofijsko Alojzijevišče kot glavni dedič s prisojilom deželne sodnije od leta 1864 dobil nalog, to volilo izvršiti in se pri sodnji skazati, da se je to zgodilo.

Osnoval se je v ta namen posebni odbor pod predsedstvom sedanjega stolnega prošta gosp. dr. Jan. Pogačarja. — Prevzel je po tem gosp. kanonik Kramar dotične zbirke Zalokarjeve, Caf-ove, Miklošičeve, Hočvarjeve in Pen-ove, ter je preskrbel, da se je vse to velikansko gradivo vredilo. — Pa z vsem tem se še do zdaj ni prišlo do začetka dela. Znano je, da je gosp. Levstik prevzel nalog, vrediti to gradivo za tisk, pa prva poskušnja, katero je po dolgi pripravi razglasil, pokazala je, da bi on takega dela svoje žive dni ne dokončal, in da naši potomci končanega tega dela ne doživeli. — Obsodili so strokovnjaki tako osnovo, previdel je najbrže gosp. Levstek sam, da po tej poti ne pride do konca, in s tem je pustil delo.

Leta 1871 se je dogovarjalo z gosp. Navratil-om, ki je po vsem za to zmožen in marljiv, izdelati že tako željno pričakovan slovar, pa kakor je čast. bralcem „Novic“ znano, našle so se temu dogovarjanju zopet ovire, in pretekla so zopet tri leta — in slovar je tam, kakor pred tremi leti. — Da bi se delo vsaj že enkrat pričelo, poprašal je deželni odbor Kranjski tukajšni ordinarijat z dopisom od 12. aprila t. l. kaj in kako, — pa dobil je odgovor, da nikakor ni dolžnost dediča rajncega knezoškofa, skrbeti za rokopis slovarjev, stroške tiska pa je pripravljen plačati, kedar se bo slovar tiskal.

Ta odgovor je po tem, kar se je do zdaj godilo z blagodušnim volilom rajncega knezoškofa, pri deželnem odboru zbudil opravičeno skrb, da bi znalo to našemu narodu velevažno delo vedno počivati v dosedanjih rokah, in sklical je deželni glavar gosp. vitez Kaltenegger gg. deželne odbornike: dr. Bleiweisa, dr. Costa, Murnika, Dežmana, deželne poslance: kanonika Kramarja, dr. Poklukarja, Sveteca, dr. Razlaga, dr. Zarnika in prošta dr. Pogačarja, dež. šolskega nadzornika Šolarja, profesorje: Marna, Tušeka, Vavrů-a, Žakelj-a in Pletersnika dné 16. julija t. l. v posvetovanje, kaj naj bi se včini, da se tako dolgo pričakoven slovar dodela.

Slovansko slovstvo.

* *Slovanski elementi v Venetščini. Spisal Dav. Trstenjak.* To delo, katero je že založila in na svetlo dala Matica slovenska, je prišlo še v posebnem odtisu

na svetlo. Govoré o g. Trstenjaku moremo omeniti, da je njegova učenost zdaj vendar-le predrila led do pripoznanja njegovih del tudi od strani nemških učnjakov, kar nas mora o rojaku našem le veseliti. Povabljen je namreč tudi k arheološkemu kongresu, ki ima biti letos v Inšpruku. Čestitamo!

* Matica slovenska je razposlala 3 zemljevide: Italijo, nemško cesarstvo in Turčijo z drugimi izhodnimi deželami. S temi tremi zemljevidi vred imamo zdaj 12 po Matici izdanih razdelkov velicega atlanta. Izdelani so tudi ti prav lično v Kökevi tiskarni na Dunaji. Da se kažejo v tako lični, da, krasni obliki, to je zasluga marljivega g. Cigale-ta, ki izdeluje zemljevide; posebno pametno se nam zdi to, da je nemška imena krajev le tam poslovenil, kjer so znana, sicer pa pustil originalna imena. „Narodu“ sicer ne oblika in ne tisk zemljevidov nista všeč, zato vdari zopet z loparjem po Matici, češ, da bi bilo oboje lahko boljši. Al premisliti je, da zemljevidi niso originalno delo, marveč odbor Matice je izbral iz najboljših originalov ravno to obliko in velikost. Tisk imen je jasen, komur sovraštvo do Matice ne zatemnuje oči, ga lahko bere. Sploh pa „Narod“ graja že iz principa vsako delo, ki ni v „narodni tiskarni“ tiskano, to je že stara reč.

* *Narodna biblioteka knjiga II. Ostan Božje ljubavi, Epos u X pjevanja duhovne Andrije Vitaljića.* To delo je prišlo ravnokar v Dubrovniku pri knjigarju g. Drag. Pretnerju na svetlo in se dobiva po 1 gold. 50 kr. Priporočamo ta epos tudi Slovencem.

Politične stvari.

Državnopravna opozicija in omahovalna stranka.

Česka dežela se je pri zadnjih volitvah zopet vrlo obnesla; pokazala je, da se svojih pravic popolnoma zaveda, in volila vnovič za svoje zastopnike v deželnem zboru Českem možake, ki stojé trdno kot hrast. Pokazala pa je ob enem tudi, da ne mara tistih veteranjakov, ki so skoncá sicer prisegli k zastavi opozicije, sčasoma pa, ko niso precej čez noč dosegli tega, kar so upali od opozicije, zgubili pogum in potrpljenje ter zapeljani še po oholi častiželjnosti jeli iskati druga pota, ki bi jih pripeljala do zaželjenega cilja. Temu se je pridružila, kakor pri naših mladoslovencih, neizvedenost, neizkušenost in grda nevošljivost, spoštovanje, katero je skazoval narod izkušenim voditeljem svojim, jih je zbadalo v oči in tako so se odkrehnili od močnega stebila opozicije in jeli politiko delati na svojo roko. Pri tem se jim je zgodilo, kar se zgodi v navadnem življenji pogosto tudi mladim trgovskim pomočnikom, kateri željni časti samostalnega trgovca zapusté svoje gospode in začno na svojo roko delati in sicer brez dovoljnega denarnega in morda tudi duševnega fonda. Kmaló so se jim jela zibati tla in da bi popolnoma ne propadli, začeli so se ozirati po družnikih in našli jih v nemčurski stranki, katera je tako že prežila na priliko, da bi si pridobila pomagáče in sodelavnike zoper Česko držav-nopravno opozicijo. Prav taka podoba, kakor pri nas na Slovenskem.

Da bi pa ta uskok v tabor nasprotnikov nekoliko olepšali in opravičili, so ga najprvo napravili na „liberalno“ ali svobodoljubno namazanih berglah ali skakalnicah. S tem pa še vendar-le ni bil popolnoma opravičen odpad od narodne opozicije, za to, da so silili v deželni in državni zbor, niso vendar-le še imeli pravega